

YEŞİL ÜZÜMLÜ BELDESİNDE GELENEKSEL DASTAR DOKUMACILIĞI

Traditional Dastar Weaving in Yeşil Üzümlü Town

Gamzegül ÇÜRÜK*

ÖZ

Bu çalışmada Muğla ili Fethiye ilçesi Yeşil Üzümlü Beldesi'nde geleneksel dastar dokumacılığı konusu ele alınmıştır. Çalışmanın amacı kendi çabaları ile hâlâ ayakta kalmak için uğraşan bir geleneği tanıtmaktır. Unutulmak üzere olan geleneklerinden birisi de Fethiye ilçesinin Yeşil Üzümlü beldesinde yapılmakta olan dastar dokumacılığıdır. Eskiden çok rağbet görmesine rağmen günümüzde az kişi tarafından bilinmekte ve yöre halkı haricinde pek bilen bulunmamaktadır. Fakat yapılan çalışmalar ve desteklerle bu gelenek unutulmak üzereyken yeniden canlandırılmaya çalışılmaktadır. Muğla'nın Fethiye ilçesine bağlı olan Yeşil Üzümlü beldesinde yapılan dastar dokumalarının küreselleşen dünyada kendi benliğini koruması yok olmak üzere olan diğer gelenekler açısından önemli bir örnek olmaktadır. Fabrikasyon ürünlerin çok fazla rağbet görmesine bile dayanabilmiş olan dastar dokumacılığı, geçmişte olduğu kadar popüler olmasa da kendi özgünlüğünü korumuştur ve üretimine hâlâ devam edilmektedir. Yeşil Üzümlü halkı atalardan bir miras gibi sahiplenip yaşatmaya çalışmaktadırlar. Dastar dokumacılığı geçmişten günümüze değişime uğramadan gelmiş hala değerini koruyan bir geleneğimizdir. Fethiye'nin Yeşil Üzümlü beldesinde kısıtlı kalan dokumacılık beldenin neredeyse tüm kadınları tarafından gerçekleştirilir ancak bu geleneğin tüm yurda yayılması ve gelecek nesillerin bu kültürü geliştirebilmesi gerekmektedir. Dastar değişen dünyaya ayak uydurabilmeyi başardığından kültürümüzde önemli bir yere sahiptir. Yapılan çalışmalar ve desteklerle bu gelenek unutulmak üzereyken yeniden canlandırılmaya çalışılmaktadır. Yeşil Üzümlü beldesinin tarihi çok eskilere dayanmakta ve bu yüzden burada yapılan dokumacılığın ne kadar eskilere dayandığı tam olarak bilinmemektedir. Yeşil Üzümlü'de bulunan Kayda antik kenti yabancı ve yerli turistler tarafından sıkça ziyaret edildiği için buradaki kültürel unsurlar, gelenekler, görenekler, yiyecek ve içecekler, el sanatları gibi faaliyetler bu mirasın canlı tutulmasına katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler

Yeşil Üzümlü, dastar dokumacılığı, gelenek, el sanatları, tekstil.

ABSTRACT

This article has been written to introduce the tradition that strives to survive with its own efforts. One of the forgotten traditions "the dastar" weaving done in the town Yeşil Üzümlü (Green Grapes) which in Fethiye District, Mugla Province. Although it was very popular in the past, few people know it today and the voice of the local inhabitants is not heard much. However, the work being done is trying to revive this forgotten tradition. In the globalizing world "the dastar" weaving is the main example in terms of other traditions that become self-destruction. "The Dastar" weaving has survived in contrast to popular textile products, kept its originality and continues productivity. The people in Yeşil Üzümlü are trying to own and keep "the dastar" weaving alive as the inheritance from ancestors. "The dastar" weaving is an unchanged tradition coming nowadays through centuries. This restricted weaving is done by almost the women of Yeşil Üzümlü district, but it is important to spread this tradition and develop this culture through coming generations. "The dastar" has succeeded in keeping up with this changing world and has an important place in our culture. The history of Yeşil Üzümlü dates back to ancient times and therefore it is not exactly known how long the weaving is based to be done here. The antique town Cadiana in Yeşil Üzümlü was frequently visited by foreign and domestic tourists with its cultural elements, traditions, customs, food and beverages, handicrafts, etc. contributed to keeping this heritage alive.

Keywords

Yeşil Üzümlü, dastar weaving, tradition, handicrafts, textile.

* Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, Kocaeli/Türkiye, gamze_g_l_crk@hotmail.com

1. Giriş

Geçmişten günümüze Türkiye coğrafyası üzerinde yaşatılan geleneklerin sayısı hızla düşmektedir. Eskiden sıklıkla yapılan ve kültürel mirasımız olan birçok gelenek artık günümüzde yok olma seviyesine gelmiş ve hatta birçoğu yok olmuştur. Fakat aralarından bazıları yöre halkının da destekleriyle yaşamını sürmekte kararlıdır. Unutulmak üzere olan geleneklerinden birisi de Fethiye ilçesinin Yeşil Üzümlü beldesinde yapılmakta olan dastar dokumacılığıdır.

Halk içinde çok önem taşıyan el sanatları, her yöredeki kişiler tarafından farklı hammadde olarak kullanılarak yapılmakta ve kendi içinde de birtakım farklılıklar göstermektedir. Günümüzde de hâlâ yapımına devam eden bu kültürel faaliyetler yöredeki kültür çeşitliliğini artırmakta ve turizm için de iyi bir kaynak olmaktadır (Yağan 1978:63).

Orta Asya'dan göç eden Türkler Anadolu'nun farklı bölgelerine yerleşmiş ve Türkmen boyları hayvanlarından elde ettikleri elyafı iplik hâline getirmişlerdir. Elde edilen bu iplikleri de yörelerinde bulunan bitkileri kullanarak doğal yöntemlerle renklendirmişlerdir. Renklendirdikleri iplikleri de dokumacılıkta kullanmışlardır. Dokumacılık sanatı insanların ihtiyaçlarını gidermek, örtmek ve koruma amaçlı yapılmıştır. Dokumacılık insanların sanatsal beğenilerini, kültürel özelliklerini yansıtmakta ve çevresel faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Bu sanat geçmişten günümüze ulusal kültürümüzün bir parçası olmuştur. Bu sebeple dokumacılık, maddi kültürün en önemli ürünüdür denilmektedir.

Toplumun sosyo-ekonomik yapısı, yaşanan coğrafya, kullanılan malze-

me, gelenek, görenek, işçilik, günün koşulları giysilerde ve giysileri oluşturan dokumalarda farklı biçimlerin oluşmasına neden olarak, zengin bir kültüre sahip olan Türklerin yaşam biçimlerine uygun giyim kuşamları geliştirilmiştir. Geleneksel giysilerimizi oluşturan dokumacılık en eski medeniyetlerden günümüze kadar gelişerek devam etmiştir. Göktürk, Hun, Uygur gibi Türk toplulukları göçebe çadır yaşamında dokumacılık geleneğini sürdürmüşlerdir. En iyi ipekli dokumaları para yerine ticarete kullanmışlardır (Akpınarlı 1996:11).

Anadolu'nun hemen hemen her yöresinde yapılan mekikli dokumalar grubundaki kumaş dokumacılığı yaygın olarak bezayağı tekniğinde iki gücülü tezgâhlarda yapılmaktadır. Bazı yörelerde ise dimi, atlas dokumaları da yaygın olarak yapılmıştır. Ancak düğün, nişan gibi törenlerde kullanılan özel kıyafetlerin yapımında Bursa, Antakya, Muğla ve İstanbul gibi şehirlerde dokunan kumaşlar tercih edilmiştir.

Muğla ilinde farklı Türkmen boyları yerleştiği için dokumacılık çok çeşitli olmuştur. Kirkitli dokumalarından kilim, sumak, kaya halısı kumaş dokumaları ve zili yaygılar yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir. Fakat sanayi devrimiyle beraber makine dokumacılığı yaygınlaşmış ve elde yapılan dokuma azalmaya başlamıştır. Birçok dokuma geleneği de yok olmuştur.

Muğla ilinin Fethiye ilçesine bağlı olan Yeşil Üzümlü beldesinde dokunan ve hâlâ dokunmaya devam edilen dastar dokumacılığı güzelliği ve kullanışlılığı ile incelenmeye değer bir gelenek olmaktadır. Yöre halkından Emine Şentürk (K.K.3) ile yapılan

görüşme sırasında yöre kadınlarının dastar dokumacılığına devam ettiği görülmüştür.

1.1. Yeşil Üzümlü Beldesi Genel Özellikleri

Akdeniz Bölgesi'nde yer alan Yeşil Üzümlü beldesi, Muğla'nın Fethiye ilçesine bağlıdır. Fethiye'ye 18 km uzaklıkta olup denizden de 500 m yükseklikte yer almaktadır. Bölgenin önemli dokuma merkezlerinden biri olan Yeşil Üzümlü beldesi yerli ve yabancı turistlerin uğrak noktası olan bir yayladır. Antik Çağ'da Lykia kenti, Kadyanda antik kenti ile temsil edilmektedir. Yeşil Üzümlü beldesi de Kadyanda'nın eteklerinde kurulmuştur (<http://www.yesiluzumlu.com/biz-neredeyiz.html>).

Beldenin tarihinin Roma dönemi-ne kadar uzandığı bilinmektedir. Likçe kitabelerde ismi Kada Wanti olarak okunan Kadyanda'nın ismindeki "–ND" takısı nedeniyle, kuruluş tarihinin M.Ö. 3. binlere kadar indiği ileri sürülmektedir. Ancak antik kentten günümüze ulaşan yüzeydeki en eski kalıntılar M.Ö. 5. yüzyıldan daha eskiye gitmez. Üzümlü beldesinin dinginliği sayesinde birçok yabancı turist için gözde yerler arasına girmiş ve yabancı turistler son yıllarda Üzümlü beldesi-ne yerleşmişlerdir.

Tarihî mimarisi ile hâlâ ayakta kalmaya direnen belde, Osmanlı Döneminden kalma taş binaları ile günümüzde de kullanılmaktadır. Beldeye ismini veren üzümlerinden yapılan şaraplarla da turizm açısından zengin bir yer olma özelliğini taşımakta olan Yeşil Üzümlü, üzüm bağlarının yeniden geliştirilmeye çalışılması ile azalmakta olan şarap üretimini de canlandırmayı hedeflemektedir. Tarihi Yörüklerle ve belki Likyalılara ka-

dar dayanan belde, halkının gerek yabancılara gerekse yerlilere gösterdiği hoşgörü ve misafirperverlikle ziyaret eden herkese yaşadıkları güzel doğayı ve kültür çeşitliliğini en güzel şekilde aktarmaya çalışmaktadır.

1.2. Yeşil Üzümlü Dokumalarının Tarihi ve Özellikleri

Yapılan arkeolojik çalışmalardan da anlaşılabacağı gibi, dokumacılık Mısır, Mezopotamya, Hindistan, Orta Asya, Çin ve Anadolu gibi büyük medeniyet merkezlerinde gelişmiştir. Türkler Anadolu'ya geldiğinde, yüzyıllar önce atalarının temelini atmış olduğu ve sonraki çeşitli medeniyetlerin zenginleştirdiği bir dokumacılık ile karşılaşmışlardır (Akpınarlı, 1996:52). 1962'de Çatalhöyük'te yapılan kazılarda Neolitik Çağ'a ait (M.Ö. 6000) bezayağı örgüsü ile dokunmuş en eski kumaş parçaları bulunmuştur (Aytaç, 1982:27).

Anadolu'nun farklı bölgelerine yerleşmiş olan Türkmen boyları, hayvancılıkla uğraşmışlardır. Hayvanlarından elde ettikleri elyafı da dokumacılık sanatında kullanmışlardır. Doğadan yararlanarak elyaf ve ipliği Anadolu'da yaşayan insanlar renklendirmiştir. Renklendirilen elyaflar ve iplikleri de kilim, sumak, cicim, bezayağı, dimi vb. gibi teknikler kullanılarak heybe, kumaş, çuval ve yaygı gibi el sanatlarını ortaya çıkarmışlardır. İnsani ihtiyaçlarını karşılamak, korunmak ve örtünmek amacı ile yapılan dokumacılık sanatı, çevre şartlarına göre değişiklik göstermiştir ve toplumun duygu, düşünce ve sanatsal beğenilerini yansıtmıştır.

Orta Asya'da başlamış olan dokumacılık sanatı, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde de eşsiz güzellikte çok sayıda tür ve isme sahip olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde kumaş sanatı, imparatorluğun siyasi ve ekonomik düzeyine paralel olarak 16. ve 17. yüzyılda altın çağını yaşamıştır. İstanbul'da saray atölyelerinde ve eski dokumacılık merkezlerinde 16. yüzyılda bu sanat oldukça gelişmiştir. Dokumacılar loncalara ayrılmış ve dokudukları kumaşlara göre kadifeci, kemhacı gibi hırefler oluşmuştur (Gürsu, 1988:18).

Osmanlı İmparatorluğunda dokunan önemli kumaşlar; kadife, çatma, damask, brokar, seraser, zerbaft, hatai, kutnu, atlas, seren, canfes, sevai ve selimiye'dir. Osmanlı motifleri daha çok bitkisel ve geometrik olarak yapılmıştır. Figürlü motifler azdır ve herhangi bir figürü yansıtmayan soyut motifler de kullanılmıştır. 19. yüzyıl ortalarında Avrupa'da gelişen dokumacılık sanayinin makineli üretime geçmesiyle el dokumacılığının yapımı azalmaya başlamıştır (Öztürk, 2007:80).

Anadolu'nun hemen hemen her yöresinde yapılan ve mekikli dokumalar grubunda yer alan kumaş dokumacılığı genellikle bezayağı tekniği ile iki gücülü yapılmaktadır. Bazı yörelerde ise atlas ve dimi dokumalar da yaygın olarak yapılmaktadır. Fakat düğün ve nişan gibi özel günlerde giyilen kıyafetlerin yapımında İstanbul, Bursa, Gaziantep ve Muğla gibi illerde dokunan desenli, saten, havlı, brokar kutnu gibi kumaşlar tercih edilmiştir (Akpınarlı ve Kuru, 2014).

Muğla ili çevresinde farklı Türkmen boyları yerleşmiştir. Bu yüzden Türkmenlerin önemli el sanatı olan dokumacılığın da çeşitli örnekleri burada bulunmaktadır. Kirkitli dokumalardan olan sumak, zili yaygılar ve kaya halıları geçmişten günümüze

kadar yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir.

İnsanlar kumaş dokumacılığı kendi ihtiyaçlarını karşılamak ve yaptıkları ürünleri satarak maddi yönden gelir sağlama amaçlı yapmışlardır. Verilen emeğin çokluğu ve harcanan zamanın fazlalığı yüzünden yapılan ürünün maliyeti de artmaktadır. Makinalı dokumacılığın da yaygınlaşmasıyla insanlar daha ucuz ve kısa süre içinde ulaşabileceği fabrikasyon kumaşları tercih etmeye başlamış ve bu yüzden de el dokumacılığı giderek önemini yitirmiş ve gerilemiştir. Fakat bazı yörelerimizde gelenekleri yaşatan kişiler sayesinde çeyiz vb. hazırlama durumları sayesinde el sanatlarının üretimi devam ettirilmiştir.

İç Anadolu'da Nallıhan örtme dokumaları, bez dokumaları, bürgü; Akdeniz'de Hatay ipek dokumaları, Mersin bez dokumaları; Karadeniz'de Rize bezi, göynük tokalı örtmeleeri, peştamal dokumaları, Kastamonu dokumaları; Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ehram, çulha, alaca, kutnu, şalşepik ve meydanıye; Ege'de dastar, alaca, ibecik bezi, buldan bezi ve beledi gibi dokumalar üretilmiştir ve hâlâ üretimi devam ettirilmiştir (Akpınarlı ve Kuru, 2014).

Günümüzde Üzümlü beldesinde dokunan ve adına dastar denilen dokumalar Türkmenlerin yerleştiği yerlerde yapılan benzer motif ve tekniklerle yapılmaktadır. Anadolu'da yapılan Safranbolu, Sinop, Eflani dokumaları, Kırım maramaları ve Karay Türkleri dokumaları da teknik açıdan benzerlik göstermektedir. Mekikli dokumacılıkta en çok kullanılan bezayağı ve brokar örgüsü olmaktadır. Kırım Tatar kızlarının çeyizlerinde bulunan maramalar; yengü, tolu, toprak bastı,

ağır ve ference denilen çeşitleriyle ince pamuk ipliği ve bezayağı tekniği uygulanan zemin üzerine kalın iplikler ve brokar tekniği kullanılarak desenler yapılması şeklinde oluşturulmuşlardır (Akpınarlı, 2004:126).

Atkı ve çözgü denilen ipliklerin dik açı yaparak çeşitli şekillerde birbirinin altından ve üstünden geçirilme işlemine ve bu yolla elde edilen yüzeye “dokuma” denir (Akpınar 2012:9). Bu işlem, elde ya da makinede olmak üzere iki şekilde yapılabilir (Acar 1982:7). Geçmiş dönemlerde insanlar daha çok el dokumacılığı yapmışlardır. El dokumaları kaliteleri ve güzellikleri açısından her zaman ön planda yer almıştır. Başlangıçta elde eğirilen ipliklerin basit tezgâhlarda dokunması işlemi, yeni tekniklerle büyük tezgâhlara taşınmış ve bu yolla daha büyük ölçülerde üretim gerçekleşmiştir (Kartal,1967:17).

Dastar kelimesi dilimize Farsçadan geçmiştir. Kelimenin günümüzde kullanımı “tülbent, kilim” kelimelerini işaret eder. Dastarın kelime anlamına bakacak olursak; Farsça destâr “sarık; mendil” sözünden kaynaklıdır. Başkurt Türkçesinde 1. Kadınların başlarına doladıkları ucu nakışlı beyaz patiska 2. Gelinin sağdıcına damat tarafından verilen hediye anlamlarıyla kullanılmaktadır (Özşahin, 2011:1633). Yünden dokunmuş, ince, küçük kilim, sarık, çalma Ağızlarda daha çok dastar başörtüsü, sofra bezi, yünden dokunmuş ince, küçük kilim, ekmeği, ekmeçlik hamurunu korumak için örtülen örtü olarak geçer. Kazan Tatarca’sında tatar sarık; kadınların saçlarını örtmek üzere başlarına sardıkları tülbent anlamına gelmektedir (Şenyüz, 2009:77).

Fethiye yöresinde başta Yeşil Üzümlü beldesi olmak üzere İncir Köy,

Paşalı ve Orta Köy’de mekikli dokuma tekniği kullanılarak dastar üretilmiştir. Bölgenin yeşil olmasından dolayı ve dut ağaçlarının bölgede çok fazla yetiştirilmesinden ötürü burada ipek böceği yetiştirilmiştir. İpek böceğinden elde edilen iplikler kullanılarak dokumacılık yapılmıştır.

Mehmet Demirel (K.K.5) ile yapılan görüşmede yörede yapılan ve dastar, kanat, mendil, ipek ve gömlek olarak nitelendirilen dokumaların kalite bakımından çok iyi olduğu görülmektedir.

2. Yeşil Üzümlü Beldesi Dokuma Çeşitleri

Yörede yapılan kirkitli ve mekikli kumaş dokumalarının hâlâ yapılıyor olduğu yöreye yapılan ziyaretler sonucunda gözlemlenmiştir. Kirkitli dokumalardan kilim ve yastık örneklerine rastlanılmaktadır fakat bu dokumalar artık yapılamamaktadır. Tanıdığı olan kişiler özel siparişler üzerine kirkitli dokuma yaptırabilmektedir fakat ücret açısından insanlara artık pahalı geldiği için bu tür taleplerin de gün geçtikçe azaldığı yöre halkı tarafından dile getirilmektedir. Mekikli dokumacılık ise kirkitli dokumacılığa nazaran yörede hâlen devam etmektedir. En çok yapılan dokuma ise dastar dokumacılığıdır. Üzümlü beldesinde yapılan mekikli dokumalar; dastar, mendil, ipek, göynek ve kanat dokuması olarak beşe ayrılmaktadır.

Dastar dokumalar, yöredeki kadınların başlarını örtmek için yaptığı dokumalardır. Eskiden yünün doğal rengi değiştirilmeden dokunan zemin üzerine pamuk ipliği ile desenler işlenmiştir. Günümüzde ise 21 numara doğal renkli pamuk ipliği zemin üzerine ağartılmış pamuk ipliği ile desenler işlenmektedir. Pamuk ipliğinin kıvrak

(bükümlü) olması en önemli özelliğidir.

Dastar dokumalar yazın serin, kışın sıcak tutma özelliğinden dolayı çok kullanılmaktadır. İç çamaşırı ve çeşitli örtüler bu dokumadan yapılmaktadır. Dokuma 1,5-10 m arasında değişik uzunluklarda ve 65 cm eninde dokunmaktadır (Şenyüz, 2009:92).

Fethiye yöresinde yapılan diğer dokumalar hakkında Fatma Demirel'den (K.K.4) alınan bilgiler aşağıdaki gibidir:

Mendil dokumacılığında bezayağı örgüsü tekniği kullanılmıştır. Yün ve pamuk ipliği kullanılarak iki farklı renkle ve atkı ve çözgü yönünde değişik kalınlıkla çizgiler yapılarak dokunmuştur. Dastardan daha seyrek bir yapıdadır. Çünkü mendil dokumasında 52 numara tarak kullanılmıştır. Genel olarak sofra, yatak ya da divan örtüsü, perde ve minder olarak kullanılır. Eni 75-80 cm arasında olan bu dokuma çeşidi eskiden çeyizlerde kullanılmıştır. Göynekler ise eskiden giyilen ve üç etek denilen yöresel kıyafetin içine giymek amaçlı dokunmuştur.

İpek ise yörede üretilmiş olan ham ipekle dokunan ürünlerdir. Pamuk ile beraber genellikle ince ya da kalın olan pamuk iplikleriyle beraber çizgili olarak yapılmaktadır. Ham ipek dokunur ve sonrasında kaynatılır. Böylelikle sertliği kaybolmuş olan yumuşak ve parlak bir kumaş elde edilir. Bu kumaş ise elbise, gömlek ve örtü yapımında kullanılmaktadır.

Kanat dokuması pamuk ipliğinden yapılan zemin üzerine yine pamuk ipliği ile yapılan motiflerden oluşur. Yapılan kanatlar birleştirilir ve böylece ortaya daha büyük örtüler çıkar. Boyu 1,5- 2 metre eni ise 65-80 cm arasındadır. Buna ek olarak yörede

bir tarafı düz diğer tarafı paşa kenarı olan dokumalara da kanat denildiği gözlemlenmiştir (K.K.4).

2.1. Yeşil Üzümlü Dokumalarında Kullanılan Araçlar ve Gereçler

Dastar yapılırken kullanılan ana araç dokuma tezgâhıdır. Kumaş dokumacılığında ise çukur ve yüksek tezgâh kullanılmaktadır. Çukur tezgâhlarının ayakları bir çukurun içindedir ve dokuyan kişi de o çukurun kenarına oturarak dokuma işlemini gerçekleştirmektedir. Yüksek tezgâhlarda ise ayak kısmı tezgâhla aynı hizada bulunur ve bu tezgâhlara Yeşil Üzümlü beldesinde “düven” denilmektedir. Fatma Demirel'in (K.K.4) verdiği bilgilere göre daha önceki yıllarda bu yörede kamçısız tezgâhlar da kullanılıyormuş. Dokuma tezgâhları ise selmin (levend), tefe, makara, tarak, gücü, ayak ve cimbardan oluşmaktadır. Mehmet Demirel (K.K.5) ile yapılan görüşmelerde dokuma tezgâhları hakkında bilgiler alınmıştır. Bu bilgiler aşağıdaki gibidir:

Selmin (Levend): Yörede “topuk” denilmektedir. Tezgâhta iki adet selmin vardır. Bunlar dokunmuş kısmın sarıldığı ve çözgünün sarıldığı parçalardır.

Gücü: Yuvarlak olan tahta çubuklardan yapılmış olan çerçevenin içinde pamuk ipliğinden örülmüş kısma verilen isimdir. Gücüler üstte tezgâhın çatısına alt tarafta ise tezgâhın ayaklarına bağlı olarak bulunmaktadır. Gücülerden dastar tezgâhlarında dört adet vardır.

Tarak: Tezgâh üzerinde yer alan çözgü ipliklerinin düzgünlüğünü ve çözgü sıklığını ayarlamaya yardımcı

olan parçadır. Tarak numarası dokunacak olan ürünün dokusunun sıklığına bağlı olarak değişmektedir. Tefenin alt ve üst ağacı arasında yer almaktadır. Dokumalarda genel olarak kullanılan tarak numarası 52'dir.

Tefe: İki kol ile alt ve üst ağacı denilen ve yassı olan iki adet tahtadan oluşur. Alt ve üst ağacı boşluğuna tarak geçirilir. Tefe kolları ileri ve geri hareketi sağlayacak şekilde tezgâhın çatısına bağlanmıştır. Dokumada atkı ipliklerinin sıkıştırılmasını sağlamaktadır.

Çımbar: Dokumayı iki yandan geren demir parçalardır. Bu parçalar dokumanın tezgâh üzerinde düzgün durmasını sağlamaktadır.

Ayaklık: Ayak genişliğinde olan yassı tahtalara denilir. Bunlar gücülerin aşağı ve yukarı olan hareketini sağlamaktadır. Gücülere sağlam ipliklerle bağlıdır.

Mekik: Tahtadan yapılmış iç kısımdaki masur üzerinde sarılı olan atkı ipliklerinin açılan ağızlıktan geçirilebilmesini sağlar. İki çeşidi bulunur. Bunlar masuralı mekik ve masurasız mekiktir. Yeşil Üzümlü beldesinde yapılan dokumalarda masuralı mekik kullanılmaktadır. Atkı ipliğinin sarıldığı kısımda masura ve onun takıldığı mekik bulunur. Mekik kamçı sisteminden veya el ile açılan ağızlıktan atılarak dokuma işlemi yapılır. Mekik eğer kamçı sistemi ile atılırsa dokuma hızlı bir şekilde yapılır.

Tüm bu araçlara ek olarak yardımcı araç olarak elyafın eğrilerek iplik hâline getirilmesinde tengerek ismi verilen eğirme ve bükme aracı kullanılır. İpliklerin sarılarak çile hâlini almasında gelebe denilen araç kullanılmaktadır (K.K.5).

(a)

(b)

Şekil 1: İp Eğirme ve Bükme Aracı Tengerek (a) ve Gelebe (b)

Dokumalarda kullanılan ana gereç ipliklerdir. Eskiden çözgüde ipek, yün iplikleri ve atkılarda ise pamuk ipliği kullanılmıştır. Yeşil Üzümlü beldesinde geleneksel yollarla yapılan iplikler için

bahar kırkımı yünler kullanılmıştır. Yünler yıkanır ve ardından bu yünler düzgünleşip paralel olarak durabilsin diye taranır. Yöre halkının “tengerek” dediği eğirme aracı sayesinde bunlar eğrilir ve ip hâline getirilir. Bölgede çok sayıda dut ağacı bulunmaktadır. Bu da yöre halkının ipekböceği yetiştirmesine olanak sağlamıştır. Zaten adından da anlaşılacağı üzere Yeşil Üzümlü gerçekten de yemyeşil bir doğaya sahip olan bir beldemizdir. Yöre halkının yetiştirdiği ipekböceklerinin kozaları işlenmiş ve ipekten yapılan dokumalar elde edilmiştir.

Şekil 2: Dastar Dokumacılığında Kullanılan İplikler

Günümüzde yöre halkı ipekböcekçiliği yapmayı bırakmıştır. Dolayısıyla üretilen dastarların çözgü ve atkı iplikleri olarak pamuk ipliği kullanılmaktadır. Yöre halkı kullandıkları pamuk ipliğini Denizli ilinden almaktadır. Yörede yapılan dastar dokumaların en önemli özelliği çözgü ve atkı ipliklerinin bükümlü ve doğal pamuk renginde olmasıdır.

3. Dastar Dokumacılığı

Dokumacılık Anadolu coğrafyasının hemen hemen her bölgesinde yapılmaktadır. Bu dokumaları birbirinden ayıran kullanılan renk ve motifler, teknikler ve kompozisyonlarıdır. Yeşil Üzümlü beldesinde yapılan dastar dokumalar kendine özgüdür fakat bu yörede dokunan dastarların benzerlerine Ege, Karadeniz ve Balkanlarda da rastlanmaktadır.

Dastar dokumalarda üç çeşit iplik kullanılmaktadır. Bunlar çözgü, atkı ve desendir. Boyuna olan ipliklere çözgü denir. Enine olan iplikler atkı ve atkı ipliklerinin arasında desen genişliği boyunca kullanılan ipliklere de desen iplikleri denilmektedir. Dastar dokumacılığında en zahmet veren kısım çözgü çözülmesi ve bu çözgülerin tezgâha alınarak dokumaya hazır hâle getirilmesidir. Çözgülerin gücülere geçirilmesi işlemine taharlama işlemi denilir. Bu işlem 1.gücü, 2.gücü, ön orta gücü ve arka orta gücü şeklinde yapılmaktadır.

Yörede yapılan dokumacılıkta kullanılan teknikler bezayağı dokuma örgü tekniğidir. Bu teknikte, atkı ve çözgü iplikleri birbirlerinin bir altından bir üstünden geçirilerek doku meydana getirilir. Bu teknik ve temel en basit eski dokuma örgüsü olarak bilinmektedir. Geleneksel tezgâhlarda genle olarak iki gücü bulunduğu için yöresel dokumlarda ve bezlerde bu teknik sıklıkla kullanılmaktadır. İki gücüyle yapılan dokumalarda bezayağı ve bu dokuma örgüsünün atkı ve çözgü yönünde birden fazla tekrarlanması ile rips, petek ve panama denilen örgüler elde edilir.

Dastar dokumalardaki atkı ve çözgü iplikleri aynı kalınlıkta olmaktadır. Böylece birbirine eşit görünümülü doku elde edilir. Fakat ipliklerin bükümü fazla olduğundan dolayı dokuda açıklıklar olmaktadır. Desende kullanılan dokuma tekniğine yörede nakış denilmektedir. Mekikli dokumacılık tekniğinde bunun karşılığı da brokar tekniğidir. Bu teknikte, kumaşlara iplik ilavesi yapılarak motifler kumaş yüzeyine belli düzenlerde yerleştirilir ve ortaya çıkan efektler bu tekniğin özelliğini oluşturur. İplikler kalınlık

ve parlaklık bakımından ve elyaf farklılıklarından dolayı temel dokumadan daha farklı olmaktadır.

Şekil 3: Dastar Dokuma İşleminin Yapılışı

Yörede dokunan brokalarda atkı iplikleri arasına desen iplikleri yerleştirilir ve böylece motifler elde edilir. Endüstriyel dokumalarda ise bu teknik, atkı ve çözgü yönlerinde yapılmaktadır. Yeşil Üzümlü beldesinde yapılan dokumlarda brokar tekniği uygulanırken ağartılmış ya da renkli temel iplikler kullanılmaktadır. Atkı iplikleri arasına desen özelliğine göre yerleştirilen desen iplikleri birbirine yakın olursa ende ve boyda dokuma

işlemine atlanarak devam edilmektedir. Eğer desen aralıkları çok açıksa, iplikler desen yerlerinde ayrı ayrı kullanılarak yapılır.

3.1. Dastar Dokumalardaki Motiflerin Özellikleri

Dastar dokumalardaki motifler incelendiğinde bunların genellikle geometrik oldukları görülmüştür. Bu motiflerde sembolik, bitkisel ya da figürlü bezemeler kullanılmaktadır. Yöresel isimlerine göre motifler: Yılan, sülük, kilim, çomak, çerkez, ulama, kabak çiçeği, papatya, deve tabanı motifleridir.

Şekil 4: Geçmişte ve Günümüzde Dastar Örtmüş Yeşil Üzümlü Hanımları

Yöre halkından Emine Şentürk (K.3) ile yapılan görüşmeler neticesinde dokumalardaki motiflerin hangi anlama geldiği açıklanmıştır:

Yılan motifi (Yanışı), geometrik bir motiftir ve zikzak çizgilerden oluşur. Halk arasında kıskançlık ve kem gözden korunmak amaçlı kullanılır. Dokumada boyuna ve belirli aralıklarla yapılmaktadır.

Sülük motifinde ise yörenin doğasından dolayı burada sıkça görülen bir hayvan olan sülük bu motife ismini vermiştir. Bu motif insanların dert, tasa ve üzüntüsünü anlatmaktadır. Kilim motifi canlılık, neşe, coşku, sevinç gibi anlamları ifade etmektedir. Yörede en çok kilimler dokunurken bu motif kullanıldığı için ismi kilim olmuştur.

Çomak motifi, güzellik ve temizliği simgelemektedir. Genel olarak sülük motifiyle yan yana kullanıldığı görülmüştür. Deve tabanı motifi ise güç ve bolluğu simgelemektedir. Genel olarak çoraplara işlenir. Papatya motifi ise yine Yeşil Üzümlü beldesinde çok fazla yetişen bir çiçek olan papatyadan ismini almıştır.

Yörede dokuma yapan kişiler doğada gördükleri bitki ve çiçekleri dokumalarına yansıtmış ya da içinde bulundukları ruh hâline göre farklı motifleri dokumalarına işlemişlerdir. Kişilerin refahını, gelir düzeyini, ruh hâlini ve yörenin doğal ve coğrafi güzelliklerini, Yeşil Üzümlü beldesinde yaşayan bir kişinin yaptığı bir dokumadan bile anlayabilmek mümkündür. Yapılan her motifin kendi anlamı vardır ve hiçbir motife rastgele bir isim verilmemiştir. Nasıl ki ressamlar ya da diğer sanatçılar her eserinde ayrı bir duyguyu işlerler, yörede bulunan ve dokuma yapan her kişi de yap-

mış olduğu her farklı motifte bir şeyler anlatmaya çalışmıştır. Üzüntülerinde neşelerine kadar onları anlatan ve kendilerini ifade etmekte kullandıkları bir motif ya da kompozisyonları vardır.

3.2. Dastar Dokuma Tekniği

Dastarı dokuma işlemi çözgü hazırlamak, çözgüyü tezgâha taşımak, dokumayı yapmak, dokumayı tezgâhtan çıkarmak ve bitimden oluşmaktadır. Öncelikle çözgüyü hazırlamak için 21 numara pamuk ipliği haşılanır. Haşılama denilen işlem için un ve su birlikte pişirilir ve yoğurt kıvamına geldiğinde iplikler bu karışımın içine konulup kaynatılır ve soğumaya bırakılır. Soğuduktan sonra iplikler çıkarılarak kurutulur. Haşılama denilen işlemin yapılmasındaki amaç ipliklerin daha da sağlamlaştırılması ve kayganlık kazanmasıdır.

İplikler bobin adı verilen gerece dizilir ve ortalama 40 adet ip sarılı bobin elde edilir. Her bobin 10 tane olacak şekilde bir ipe dizilerek yatay olarak asılır ve kaymasını önlemek için aralarına mandal takılır. Böylece iplikler çözülme işlemine hazırlanmış olur. Çağlık olarak hazırlanan bu çözgü ipliklerinin her bir bobinden ipliklerin ucu alınır ve 40 ipliğin ucu çekildikten sonra bir düğüm atılır.

Çağlıktan alınan 40 adet iplik 20 tanesi alttan 20 tanesi üstten gelecek şekilde parmakların arasına alınır. Çiti işlemi denilen bu basamağın düzgün bir biçimde yapılması gerekmektedir. Bu işlemden sonra çözgü aracının yanında bulunan ve ağızlık denilen yatay tahta üzerindeki çivinin 20 iplik sağdan, 20 iplik soldan gelecek şekilde yerleştirilir. Tahta üzerinde bulunan

11 çividen de iplikler geçirilir ve işlem geriye dönülerek başlangıca doğru ipliklerin çivilerin etrafından geçirilmesiyle devam eder.

Baş kısma gelince çözgü aracının boyuna devam eden çıkıntıda (kuyruk) bulunan son çividen sonra ağızlığa gidilmez. Kuyruğa doğru gidilir ve oradaki çivilerden geçilip dönülür. Böylece 11 çividen sarılan 22 iplik elde edilmiş olur. Daha sonra tekrar sağ ve sol 11 çiviye çözgü ipliği sarılır ve çift sarılarak dönülür ve başa gelinir. Başa gelindiğinde yine ağızlığa geçilmez ve çiti işlemi yapılır. Çiti işlemi bitince ağızlığa gelinir ve burada iki çapraz yapılır.

İşlemin adından da anlaşılacağı üzere gerçekten de dokumacı için bir çile hâline gelen bu işlem oldukça zahmetli olmaktadır. İşlemlerin uzunluğu dokunacak olan malzemenin en ve boy uzunluğuna göre değişim göstermektedir. Elde edilen 1 adet çile için 40 iplik 11 çivinin etrafından defalarca geçirilir. Burada amaç 12 tane çile elde etmektedir.

12 adet çile elde edildikten sonra kenar sokusu için 20 iplik alınır ve sarma işlemi başlar. Çözgü işlemi tamamlandıktan sonra gücü ve taraktan geçirme işlemi başlar. Ardından iplikler tezgâha getirilip gücü ve tarak yerleştirilir. Çözgü iplikleri gerdirilir ve dokuma için tezgâh hazırlanır. Ardından masuralara iplikler sarılarak tezgâh üzerine asılır. Daha sonra ise dokuyucu tezgâhın başına oturarak dokuma işlemini gerçekleştirmeye başlar.

Dastar dokumacılığının yapım aşaması oldukça uzun ve zahmetli bir süreçtir. Eskiden olduğu gibi yöredeki

halk da kendi ipliğini kendi üretmediğinden Denizli'den alınan iplikler kullanılmaktadır. Tüm bu emek ve masraflar birleşince dastar dokumaların fiyatları doğal olarak verilen emeğin çokluğuna göre farklılık göstermektedir. Dastar dokumaların kullanım alanlarıysa eskiye oranla artmıştır. Modern zamana ayak uydurmaya çalışılan dastar dokumalarla günümüzün çizgisi de yakalanmıştır diyebiliriz. Çünkü yöre halkı sadece geleneksel değil aynı zamanda genç kuşakların da zevklerine hitap edebilen ürünler dokumaktadırlar. Yeşil Üzümlü'de yapılan Kuzugöbeği Festivalinde dastar dokumaların modernleştirilmiş hâllerini bulmak mümkündür. Ayrıca Yeşil Üzümlü beldesinde elbiseden başörtüsüne, masa örtüsünden nişanlık hatta gelinliğe kadar birçok ürün dastar dokuyan kişilerce dokunabilmektedir.

Dastarın modernleştirilmesi, bu yörede yaşayan halkın hem geleneğine bağlı hem de modern zamana nasıl ayak uydurabildiğinin kanıtı niteliğindedir. İnsanın yaşama biçimini belirten göstergelerden biri olan kültür, tüm canlı varlıklar gibi yaşar, gelişir değişir ve ölmeden süreklilik gösterir. Giyim kuşam ve el sanatı ürünleri, insanların bulundukları uygarlık seviyelerine göre veya bulundukları toplumların örf, âdet ve inanışları ile yaşam şartlarına göre şekillenip çeşitlenmiştir (Kuru, 2012: 67). Yeşil Üzümlü halkı yöreye yerleşen yabancı turistlerin de etkisiyle dastar dokumacılığı farklı bir boyuta taşımış, dokunan ürünlerin modern çağa ayak uydurması için yapabildikleri hemen hemen her türlü

giysi ve örtüyü dastar dokumacılığın-
dan üretmeye devam etmektedirler.

Fethiye belediyesi, dastar doku-
macılığının yörede yaşatılması için
önemli girişimlerde bulunmaya çalış-
maktadır. Bu konuda yapılan akade-
mik yayınlara destek olmaktadır. Ör-
neğin H. Feriha Akpınarlı ve Songül
Kuru'nun "Yeşil Üzümlü Dokumaları
Geleneksel Giysileri ve Çağdaş Tasa-
rılar" adlı yayınına Fethiye beledi-
yesi destek olmuştur. Belediye ayrıca
2017 yılında 9.su düzenlenen Gelenek-
sel Yeşilüzümlü ve Yöresi Kuzugöbeği
Mantar Festivali'ni gerçekleştirmek-
tedir. Üzümlü Mahallesi ormanlık
alanlarında köylüler tarafından bulu-
nan daha çok Japonya'ya ihraç edilen
Kuzugöbeği mantarı ile yöredeki şa-
rapçılık ve dastar dokuma ürünlerini
tanıtmak amacıyla bu festivali düzen-
lemektedir.

Dastar dokumaları günümüzde
çok çeşitli kıyafetlerde kullanılmak-
tadır. Aşağıda dastar dokumasından
yapılmış bir gelinlik görülmektedir.

Şekil 5: Dastar Gelinlik

Geleneksel olarak ufak bir belde-
de yaşayan halkın modern çağa kendi
geleneğini uydurması çok sık rastla-
nan bir durum değildir. İşte bu yüz-
den Türkiye coğrafyası üzerinde, Yeşil
Üzümlü beldesinde dokunan dastarla-
rın kültürümüzün gelişimi ve nesilden
nesile aktarımı üzerinde önemli ve
azımsanmayacak bir etkisi bulunmak-
tadır.

Yeşil Üzümlü beldesinde doku-
nan dastarlar küreselleşen dünyada
ayakta kalmayı başarmış önemli bir
kültürel mirasımızdır. Yöre halkının
çağa ayak uydurarak dastarı modern
kıyafetlerde ve diğer farklı alanlarda
da kullanıma uygun şekilde dokuma-
sı ile yok olmak üzere olan bu gelene-
ğimiz artık yaşatılmak için bir adım
atmıştır. Yörede yapılan festival sa-
yesinde de çevre köylere ve yerli, ya-
bancı turistlere önemli bir değerini
anlatabilmekte, ekonomilerine katkı
sağlayabilmektedirler. Özellikle yöre-
de bulunan kadınlar, dastar sayesinde
kendi kazançlarını elde edebilmiştir.
Hem ev ekonomisine katkı sağlamak-
tadırlar hem de kültürel değerlerin
yok olmaması için ellerinden gelen her
türlü çabayı göstermektedirler.

4. Sonuç ve Öneriler

Yeşil Üzümlü beldesi coğrafi gü-
zelliklerinin yanı sıra kültürünün eş-
siz bir parçası olan dastar dokumacılı-
ğı ile önemli bir yere sahiptir. Burada
dokunan dastarlar eskiye oranla daha
az rağbet görmektedirler. Bu yüz-
den yöre halkı tükenmek üzere olan
bu değere sahip çıkmıştır ve özelli-
kle belediyenin de desteği ile dastarın
kullanım amaçlarını genişletmiş ve
buna göre ürünler dokumuşlardır. Ye-
şil Üzümlü'nün geleneksel sanatları

kültürel kimliğimizin en anlamlı belgelerindendir. Dastar dokumacılığının kendilerine özgü motif, teknik, üretim biçimi gibi konularında oldukça özgün çalışmalar sergilemektedirler.

Beldede yapılan dokumalar özgün olarak yapılmakta ve eşi benzeri olmayan dokumalar ortaya çıkmaktadır. Dokumalar ve geleneksel kıyafetleri ile yöre halkı kendilerine özgü sanat anlayışının ruhunu ve duygusunu yansıtmaktadır. Endüstriyel dokumacılığın maliyet açısından her türlü dokumayı ucuzlaştırması ve çeşitlendirmesi dokumacılığın yöreselliğini yitirmesine neden olmaktadır fakat Yeşil Üzümlü beldesi bu fabrikasyon uygulamalara kendi olanaklarıyla karşı koyabilmektedir. Üretilen dokumaların tekrarı değil, sürekli özgün ve modern çalışmalarla dastar dokumacılığına yeni bir soluk kazandırmışlardır.

Yörede artık ipekböcekçiliği yapılmadığından dolayı Denizli'den alınan iplikler dokuma kullanılmıştır ve bu yüzden maliyet de artmıştır. Maddi yönden zengin olmayan yöre halkı bazen bu iplikleri almakta bile zorlandığı için dastar dokuyan kişi sayısı da doğal olarak azalmıştır. Artık az sayıda kişi tarafından dokunan dastar halkın ve belediyenin çalışmalarıyla ayakta durmaya çalışmaktadır. Bunun çözümü ise özellikle yerli turistlerin bilinçlenmesi ve tatil için sadece sahil kasabalarını değil biraz da kültürel değerleri yaşatmaya çalışan otantik beldelerimizi ziyaret etmesiyle giderilebilir. Yeşil Üzümlü beldesinde yaşayan Emel Yıldırım'ın (K.K.2) dediklerine göre yabancı turistler yerlilere göre bu tür değerlere daha çok önem

vermekte ve dokuma yapan kadınlardan bilgi almaya çalışmaktadır. Ülkemizde bu bilinç oluşturulabilirse dastar gibi tükenmeye yüz tutmuş bir geleneğimiz de kolaylıkla yaşatılabilir.

Yeşil Üzümlü halkı çok fazla bir beklenti içinde değildir. Onların isteği kendi öz kimliklerinin bir parçası olan dastar dokumacılığını devam ettirebilecek imkânı elde etmektir. Sadece otantik bir kıyafette değil günlük kullanılan kıyafetlerde de dastar dokumalarının kullanımı ile bu değerın yaşatılmasına önemli bir katkı sağlanmıştır.

Bütün güzel çalışmalara ve dastarın yaşatılma çabalarına rağmen hâlâ yapılması gereken işler bulunmaktadır. Öncelikle yörede yapılan dastar dokumacılığının üzerine daha çok yazılı ya da belgesel niteliğinde çalışmalar yapılmalıdır. Ülke genelinde az bilinen bu sanat eserinin özellikle kendi ülkemize tanıtımı birincil amaç olmalıdır. Dokumayı yapan kişilerin sayısı da bu tanıtımlarla birlikte artış göstereceği için dastar dokumacılığı daha uzun yıllar yaşatılmış olacaktır.

Belde kendi imkânları ile 2009 yılından bu yana Kuzugöbeği adı verilen bir festival düzenlemektedir. Bu festival ile dastar dokuma ürünlerini tanıtabilmiştir. Fakat sadece festival zamanında yörede bulunan kişiler bundan yararlanabildiği için tanıtım tam anlamıyla hedefine ulaşamamıştır diyebiliriz. 2011 yılında ise yörenin dastar dokumaları üzerine yazılan tek bir yazı göze çarpmaktadır. Gazi Üniversitesi'nin yaptığı bu çalışma elde kalan tek güncel kaynaktır. Dastar dokumacılığı üzerine olan kaynakların artırılması gerekmektedir.

Dastar dokumacılığına sahip çıkmak için yörede yaşamamız ya da oralı olmanız gerekmemektedir. Sonuç itibarı ile bu kültürel değer hepimizi ilgilendirmektedir ve eğer yok olursa hepimiz bunun bir nedeni oluruz. Değerlerin yaşatılmasında yapılacak en doğru iş bu tür eşsiz geleneklerin tanıtımı ve özellikle her bireyin en azından kendi çocuğuna böyle bir geleneğimizin olduğunu söylemesidir. Batılılaşmanın yanlış anlaşıldığı günümüz Türkiye'sinde özellikle genç nüfusun çok fazla kullandığı fabrikasyon ürünlerin satın alınmasından ziyade elde dokunan ürünlerin satışının biraz daha artması Yeşil Üzümlü beldesi gibi eşsiz dokumalara sahip olan diğer yörelerimizi de kalkındıracaaktır.

Dastar dokumacılığı için tanıtımının yapılması büyük önem taşımaktadır. Ayşe Şahin'in (K.K.1)de dediği ifade ettiği gibi onların derdi sadece para değil önem verdikleri bir değerlerinin daha çok insan tarafından bilinmesidir. Böylelikle kendi öz benliklerini koruduklarını bileceklerdir. Ayrıca dastar dokumacılığı üzerine daha çok yazılı materyal basılmalı ya da en azından bu konu için daha uzun soluklu ve detaylı belgeseller çekilmelidir. Yöre halkının dastar dokumlarından başka gösterebilecekleri daha birçok geleneksel değerleri bulunmaktadır. Umarız ki uzun yıllar sadece kendi çabalarıyla bu günlere kadar başarıyla taşıdıkları dastar daha çok insana ulaşır ve yöre haklı kendi benliklerini daha uzun yıllar yaşatabilirler.

KAYNAK KİŞİLER

K.K.1:Ayşe Şahin, 1953, Fethiye, İlkokul, Evhanımı, Gamzegül Çürük, Yeşil Üzümlü Beldesi, 02.05.2014

K.K.2:Emel Yıldırım, 1962, Fethiye, Lise, Emekli Öğretmen, Gamzegül Çürük, Yeşil Üzümlü Beldesi, 01.05.2014

K.K.3:Emine Şentürk, 1964, Fethiye, Lise, Evhanımı, Gamzegül Çürük, Yeşil Üzümlü Beldesi, 01.05.2014

K.K.4:Fatma Demirel, 1956, Fethiye, İlkokul, Evhanımı, Gamzegül Çürük, Yeşil Üzümlü Beldesi, 01.05.2014

K.K.5:Mehmet Demirel, 1950, Fethiye, Lise, Emekli Öğretmen, Gamzegül Çürük, Yeşil Üzümlü Beldesi, 02.05.2014

KAYNAKÇA

Acar, Belkıs. (1982), Kilim-Cicim-Zili-Sumak Türk Dokuma Yaygıları. İstanbul: Erebyayınları 1982.

Akpınar, Teslime. Trabzon İli Düzköy İlçesindeki Kolan Dokumacılık. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi 2012.

Akpınarlı, Feriha H. ve Songül Kuru. Yeşil Üzümlü Dokumaları. Ankara: Gazi Üniversitesi Türk El Sanatları Araştırma Uygulama Merkezi, 2014.

Akpınarlı, Feriha H. Kırım El Sanatlarının Dünü ve Bugünü. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2004.

Akpınarlı, Feriha H. Şanhurfa Çulha Dokumacılığı. Şanhurfa: Şurkav Yayınları, 1996.

Aytaç, Çetin. El Dokumacılığı. Ankara: MEB Yayınları, 1983.

Gürsu, Nevber. Türk Dokumacılık Sanatı. İstanbul, 1988.

Kartal, Yüksel. Uşak Dokumacılığı. Pancar Dergisi, Sayı: 177, Uşak, 1967.

Kuru, S. Diyarbakır El Sanatları. T.C. Diyarbakır Valiliği. Diyarbakır, 2012.

Özşahin, Murat. Başkurt Türkçesindeki Farsça Alıntılarda Anlam Değişimleri. International Periodical For The Languages. Literature and History of Turkish or Turkic, (2011): 6(1).

Öztürk, İsmail. Dokumaya Giriş. Ankara: MorFil Yayınları, 2007.

Şenyüz, Fatma. Nehcü'lFeradis'teki Terzilik Terimleri ve Bu Terimlerin Türkiye Türkçesindeki Kullanımı. International Journal of Social Science, (2009): 2(1).

Yağan, Şahin Y. Türk El Dokumacılığı. İstanbul: İşbankası Yayınları, 1978.

www.yesiluzumlu.com (02.05.2014)